

1. november 2021

Udtalelse om minkproduktion

Sammenfatning

Det Dyreetiske Råd udarbejdede i 2003 en udtalelse om pelsdyrproduktion. Indhusningssystemerne til mink har ikke ændret sig væsentligt siden da, og flere lande har nu forbudt pelsdyrproduktion. Frem til 2020 blev der stadig produceret mink i Danmark. Her blev Danmark ramt af Covid-19 pandemien, og mink mentes at kunne udgøre en risiko for folkesundheden. Alle mink i Danmark blev derfor slået ned, og der blev indført et midlertidigt forbud mod minkproduktion i Danmark. Det Dyreetiske Råd finder, at situationen er en god anledning til, ud fra et dyreetisk og dyrevelfærdsmæssigt perspektiv, at overveje, hvordan minkproduktion i fremtiden bør se ud, hvis den skal genetableres. Rådet har på den baggrund drøftet tre centrale spørgsmål: om formålet med produktionen er acceptabelt; om produktionen i sin (til 2020) eksisterende form kan anses for acceptabel; og hvis ikke, på hvilke dyrevelfærdsmæssige vilkår bør produktionen foregå, hvis den genoptages.

Pels kritiseres ofte i den offentlige debat for at være et luksusprodukt, men Det Dyreetiske Råd vurderer, at definitionen af, hvornår noget er luksus, kan forekomme tilfældig. En afvisning af minkproduktion på denne baggrund bunder således i en mere principiel diskussion om, hvilke formål det generelt er rimeligt at bruge dyr til, hvilket ligger uden for rammen af denne udtalelse.

Det Dyreetiske Råd finder, at gode udfoldelsesmuligheder er en afgørende forudsætning for, at dyrenes velfærd kan tilgodeses. Meget restriktive former for dyrehold kan derfor ikke anses for tidssvarende og dyrevelfærdsmæssigt forsvarlige med den nuværende viden om dyrs adfærdsmæssige behov. Rådet vurderer derfor samlet set, at hold af mink i de eksisterende bure ikke er acceptabel.

Det Dyreetiske Råds medlemmer er enige om, at der er behov for at udvikle et nyt alternativ til det eksisterende bursystem, hvis minkproduktionen skal genoptages. Rådet anbefaler i så fald forskningsmæssigt fokus på nytænkning frem for på justeringer af det eksisterende system, og Rådet fremsætter en række konkrete anbefalinger, som i givet fald bør indtænkes.

Det Dyreetiske Råds medlemmer har ikke taget stilling til, om udvikling af et nyt indhusningssystem, som i højere grad tager udgangspunkt i dyrenes biologi, og i tilstrækkelig høj grad tilgodeser minkenes velfærd, er realistisk at forene med en praktisk mulig og økonomisk rentabel produktion. Nogle af Rådets medlemmer finder, at muligheden for at etablere en reelt ny og mere tidssvarende minkproduktion bør stå åben. Blandt disse medlemmer finder nogle, at genoptagelse af produktionen bør afvente et nyt indhusningssystem, mens andre mener, at det nuværende system kan anvendes i en kortere periode, mens det nye system udvikles. De øvrige medlemmer af Rådet ser hellere, at der indføres et permanent forbud mod minkproduktion med henvisning til, at dyrene sandsynligvis ikke vil kunne holdes til dette formål på en velfærdsmæssigt forsvarlig måde.

Baggrund

Det Dyreetiske Råd udarbejdede i 2003 en udtalelse om pelsdyrproduktion. Udtalelsen omhandlede produktion af pels fra mink og ræv. Forud for udarbejdelsen af udtalelsen havde der været stort fokus på pelsdyrproduktion, både politisk og i den offentlige debat. Pelsdyrproduktion var blevet forbudt i nogle europæiske lande, og Danmark stod over for at skulle omsætte Europarådsrekommendationen om hold af pelsdyr (1999) til dansk lovgivning. Det Dyreetiske Råd valgte derfor at se på pelsdyrproduktionen i Danmark i håb om at være med til at præge debatten om pelsdyrproduktion.

I tiden siden 2003 er debatten om produktion af dyr til pels fortsat. Normer omkring hold og brug af dyr har ændret sig, flere lande har forbudt pelsdyrproduktion, og nogle modehuse er holdt op med at anvende pels. Produktion af ræve blev forbudt i Danmark i 2009, men allerede etablerede produktioner kunne få tilladelse fra Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri til at fortsætte frem til og med 2023. Den sidste rævefarm i Danmark lukkede dog i 2020. Frem til 2020 blev der imidlertid stadig produceret mink i Danmark. Produktionen af mink var ikke væsentligt forandret siden 2003. Mink blev fortsat holdt i bursystemer, men der var enkelte nye tiltag – mink må fx holdes i grupper, og der er krav om berigelse af deres miljø. I 2018-2019 blev der i Danmark produceret omkring 12-13 millioner minkskind årligt, hvor niveauet tidligere i perioder har ligget på op til 17 millioner årligt. Danmark var op til 2020 verdens førende producent af minkskind.

I 2020 blev Danmark imidlertid, som resten af verden, ramt af Covid-19 pandemien. Det viste sig, at nogle dyrearter, bl.a. mink, også kunne blive smittet, og de kunne både smitte hinanden og smitte tilbage til mennesker. På grund af det store antal dyr og tætheden af mink på farmene udgjorde minkene dermed et potentielt smittereservoir for mennesker, og der opstod hos mink desuden en mutation af virus, som potentielt kunne udgøre en særlig risiko for mennesker. Alle mink i Danmark blev derfor slået ned, og det blev videre besluttet at indføre et midlertidigt forbud mod minkproduktion i Danmark. Det er på tidspunktet for udarbejdelsen af denne udtalelse uklart om og i så fald hvor stor en del af erhvervet, der ønsker og i givet fald vil kunne genetablere produktionen, når det midlertidige forbud ophører. Rådet er bekendt med, at der er stiftet en forening, Danske Mink, der bl.a. har til hensigt at danne et netværk for fremtidige minkproducenter.

Det Dyreetiske Råd finder, at situationen med et midlertidigt forbud og usikkerheden for erhvervet er en god anledning til, ud fra et dyreetisk og dyrevelfærdsmæssigt perspektiv at overveje, hvordan minkproduktion i fremtiden bør se ud, hvis den skal genetableres. I håb om at kunne bidrage til disse overvejelser i en bredere samfundsmæssig debat, vil Rådet derfor i denne udtalelse drøfte tre centrale spørgsmål for en eventuel genoptagelse af produktionen i Danmark:

- Om formålet med produktionen er acceptabelt.
- Om produktionen i sin (til 2020) eksisterende form, set i lyset af nuværende viden om dyrevelfærd og normer for dyrehold, kan anses for acceptabel.
- Hvis produktionen i sin eksisterende form ikke anses for acceptabel – på hvilke dyrevelfærdsmæssige vilkår bør produktionen foregå, hvis den genoptages.

Rådet håber dermed at kunne bidrage til debatten om, hvorvidt minkproduktion er acceptabel, bør forbydes eller bør foregå på andre vilkår for hold af mink, hvis produktionen genoptages i Danmark. Rådet er opmærksomt på, at andre spørgsmål kan anses for relevante i relation til mink, fx betydning af undslupne mink i naturen, sundheds- og

økonomiske forhold samt overvejelser om miljø, klima og bæredygtighed. Rådet har dog valgt ikke at inddrage disse emner.

Det Dyreetiske Råd henviser til udtalelsen fra 2003 for en generel redegørelse for minkens biologi og adfærd, samt en beskrivelse af minkproduktionen og et overblik over argumenterne i debatten om produktion af pels. I denne udtalelse gengives i første omgang kort de konklusioner fra Rådets tidligere udtalelse og høringssvar, som er relevante i forhold til overvejelserne ved udarbejdelsen af indeværende udtalelse. Rådet henviser til det nævnte materiale for nærmere overvejelser bag de dengang fremsatte anbefalinger. Dernæst følger en kort gennemgang af udviklingen på området siden Rådets udtalelse i 2003 i relation til de spørgsmål, som Rådet drøfter i denne udtalelse. Og endelig redegøres for Rådets nuværende overvejelser og anbefalinger i forhold til en eventuel minkproduktion fremover.

Tidligere udtalelser og høringssvar fra Det Dyreetiske Råd

Udtalelse om pelsdyrproduktion (2003)¹

Det Dyreetiske Råd drøftede i udtalelsen om pelsdyrproduktion i 2003, hvilken betydning selve formålet med produktionen har for de etiske overvejelser. Den offentlige debat havde vist, at holdningerne til pelsdyrproduktion spændte meget vidt, og efter Rådets opfattelse kunne de overordnet set inddeles i to grupper – de der mente, at pelsdyrproduktion skal vurderes på samme vilkår som anden husdyrproduktion, og de der mente, at formålet med produktionen gør en væsentlig forskel for den etiske vurdering. Med hensyn til formålet syntes det uacceptabelt at bestå i at anvende dyr fra en masseproduktion til at tilfredsstille behovet for at bruge pels alene til udsmykning eller som statussymbol, når dette kan signaleres på mange andre måder. Omvendt, hvis man opfatter pels som en vare på lige fod med andre varer fra dyr, syntes det vanskeligt at se, hvordan pels skulle adskille sig som et særligt luksusprodukt. Det er fx vanskeligt at argumentere for, hvorfor pels skulle være mere luksuriøst end kød, da der i vores del af verden findes rigeligt med erstatningsmuligheder for begge. Rådet mente derfor, at definitionen af, hvornår noget er luksuriøst, kunne forekomme noget tilfældig, og at en afvisning af pelsdyrproduktionen på denne baggrund bundede i en mere principiel diskussion om, hvilke formål det i det hele taget er rimeligt at bruge dyr til.

Der var dengang delte meninger i Det Dyreetiske Råd om, hvordan pelsdyrproduktionen skulle vurderes, og de daværende medlemmers konklusioner fordelte sig som udgangspunkt på tre forskellige positioner:

- At formålet med produktionen ikke adskiller sig fra formål med anden husdyrproduktion, og produktionen derfor er acceptabel, hvis den foregår på en måde, som i passende grad tilgodeser dyrenes behov.
- At formålet med produktionen adskiller sig fra formål med anden husdyrproduktion som værende mere luksuriøst, og produktionen derfor kun er acceptabel, hvis niveauet af dyrevelfærd som kompensation for formålet er højere end i den øvrige husdyrproduktion.
- At formålet med produktionen er en uacceptabel brug af dyr i en produktionssammenhæng, og produktionen derfor bør afvikles.

Det Dyreetiske Råd drøftede videre, hvilke krav, der måtte stilles til produktionen, hvis den skulle anses for at være dyrevelfærdsmæssigt acceptabel. Rådet noterede sig, at

forekomsten af stereotyper, der ses som tegn på velfærdsproblemer, ikke ses i samme grad, når mink holdes fx i zoologiske haver, og Rådet fandt det derfor rimeligt at antage, at mink godt kan holdes på en velfærds-mæssigt forsvarlig måde. Rådet satte dog spørgsmålstegn ved, om de krav, der i så fald skal stilles, er forenelige med en rentabel produktion. Brugen af bure med trådnæt og begrænset indretning beskytter bl.a. dyrenes pels, men dette hensyn begrænser også mulighederne for at designe nye systemer, som i højere grad kan tilgodese dyrenes velfærd. Rådet konstaterede, at det faktum, at det kan gøres lidt bedre, ikke nødvendigvis er det samme som, at det kan gøres godt nok, og at det på længere sigt kunne være nødvendigt at skulle tænke i helt nye baner for at finde det optimale produktionssystem til pelsdyr. Rådet pegede videre på en række velfærds-mæssige problemer og konkluderede, at de daværende indhusningssystemer ikke i tilstrækkelig grad tilgodeså dyrenes adfærdsmæssige behov. Nogle af Rådets medlemmer så helst, at produktionen af pels blev afviklet, men alle medlemmer var enige om, at hvis pelsdyrproduktion fortsat skulle være tilladt, måtte der stilles krav om en forbedring af forholdene i pelsdyrproduktionen, så dyrenes velfærd i højere grad blev tilgodeset.

Endelig drøftede Det Dyreetiske Råd argumentet om, at hvis den danske produktion blev afviklet, ville pelsproduktion fortsætte i andre lande under forhold, der måtte formodes i endnu ringere grad at tilgodese de involverede dyrs velfærd. Selv om Rådet fandt, at en sådan udvikling ville være u hensigtsmæssig, var der dog enighed om, at dette ikke i sig selv er et argument for at opretholde produktionen. Derimod fandt Rådet, at eftersom Danmark var en af verdens førende producenter af pels, ville det bedste alternativ til et forbud være at lade Danmark foregå de øvrige pelsdyrproducerende lande med et godt eksempel ved at forbedre forholdene i den danske pelsdyrproduktion.

Høring om bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om beskyttelse af pelsdyr – nyt krav om hylder og rør til mink (2013)²

Ved høringen i 2013 om adgang til både hylder og rør (fremfor det hidtidige krav om adgang til enten hylde eller rør) bakkede Det Dyreetiske Råd op om et større fokus på at sikre berigelse af minks miljø og hilste derfor velkomment, at der indførtes krav om adgang til både hylder og rør. Rådet pegede videre på, at der kan være andre tiltag end rør, fx halmbriketter og bidesnore, som kan tilgodese minkenes behov og måske endda med bedre effekt.

Høring over analyse udført af Arbejdsgruppen vedr. gruppeindhusning af mink (2015)³

Ved høringen i 2015 vedr. gruppeindhusning pointerede Det Dyreetiske Råd, at Rådet ikke tog stilling til minkproduktion som sådan, men fremsatte sine bemærkninger ud fra den præmis, at der produceres mink. Rådet mente overordnet set, at hold af dyr bør tage udgangspunkt i dyrenes biologi, så når man vælger at producere mink, bør dette derfor så vidt muligt foregå med respekt for disse dyrs solitære natur. Rådet mente, at viden om gruppeindhusning af mink peger på, at dette system ikke kan og heller ikke forventes at kunne tilgodese dyrenes velfærd i samme grad som indhusning i par. Rådet støttede derfor et forbud mod gruppeindhusning. Rådet anerkendte, at gruppeindhusning var et forsøg på at udvikle indhusningen for mink, hvilket Rådet i udgangspunktet hilste velkomment. Rådet opfordrede samtidig branchen til fortsat at se på udviklingsmulighederne for indhusning, der i højere grad end de tidligere og nuværende systemer tilgodeser minkenes velfærd.

Høring over L 77 Forslag til lov om aflivning af og midlertidigt forbud mod hold af mink (2020)⁴

Ved høringen i 2020 vedr. et midlertidigt forbud mod hold af mink pegede Det Dyreetiske Råd på, at normer for dyrehold generelt har udviklet sig siden Rådets udtalelse om pelsdyrproduktion i 2003. Rådet mindede om, at det i andre sammenhænge har kritiseret meget restriktive former for dyrehold, fx den permanente opbinding af kvæg i bindestalde (2019)⁵ og hold af æglæggende høner i bure (2014)⁶, fordi disse systemer har nogle indbyggede begrænsninger i forhold til at kunne tilgodese dyrevelfærd i relation til dyrenes bevægelsesfrihed og mulighed for at udfolde deres adfærdsrepertoire. Rådet anså ikke sådanne systemer for tidssvarende og dyrevelfærdsmæssigt forsvarlige med den nuværende viden om dyrs adfærdsmæssige behov.

Nogle af Rådets medlemmer mente i lighed med nogle af Rådets medlemmer i 2003, at produktionen af mink bør afvikles, og at et forbud dermed burde gøres permanent. Andre af Rådets medlemmer fandt, at overvejselen om, hvorvidt minkproduktion skal genetableres i Danmark, kræver en nærmere drøftelse baseret på en afdækning af forskningen i velfærd hos mink og mulighederne for en udvikling af indhusningen, der i tilfredsstillende grad tilgodeser minkenes velfærd. Disse medlemmer kunne derfor ikke på daværende tidspunkt tage stilling til, om et forbud mod minkproduktion burde gøres permanent.

Det Dyreetiske Råd anbefalede, at der i perioden for det midlertidige forbud tages stilling til, hvilke dyrevelfærdsmæssige krav, der i fremtiden skal gælde for minkproduktion, hvis produktionen skal genetableres i Danmark efter forbuddets ophør.

Udvikling i minkproduktion siden 2003

Siden Rådets udtalelse i 2003 er der kommet andre lovmæssige krav og muligheder, forskning og erfaringer har frembragt mere viden om mink og deres velfærd, og normerne for hold og brug af dyr har ændret sig. Herunder redegøres kort for status på faktorer inden for disse områder, som Rådet lægger vægt på i overvejselserne om en eventuel fremtidig minkproduktion i Danmark.

Lovgivning

Hold af mink til pelsproduktion er i dag omfattet af de generelle regler om hold af dyr, som fx dyrevelfærdsloven og lov om hold af dyr, samt bekendtgørelser om aflivning, krav om sundhedsrådgivning og om uddannelse (dette er ikke en udtømmende oversigt). Herunder gengives de regler, der er specifikt rettet mod velfærd for mink, der holdes til pelsproduktion, og relevante aspekter af disse for Rådets overvejselser i indeværende udtalelse.

Bekendtgørelse om beskyttelse af pelsdyr (2015)⁷

I bekendtgørelsen om beskyttelse af pelsdyr stilles der bl.a. krav om, at pelsdyr skal have tilstrækkelig plads til at kunne udøve deres normale bevægelsesadfærd og til at sikre, at der ikke opstår adfærdsmæssige eller andre forstyrrelser (§§ 8 og 9), og at der skal tages hensyn til artsspecifikke krav samt dyrenes alder, køn, vægt, biologiske behov samt gruppens størrelse (§ 9). Dyrene skal have et skjul til rådighed (§ 8), og have adgang til egnet materiale,

der kan stimulere til naturlig aktivitet (§ 10). Stærkt frygtsomme dyr må ikke anvendes til avl, og avlsprogrammer skal tage særligt hensyn til egenskaber, der kan føre til forbedring af dyrenes sundhed og velfærd, herunder udvælgelse af tillidsfulde dyr (§ 19). Dyrene skal desuden håndteres tidligt i deres liv for sikre en øget grad af tillidsfuldhed (§ 5).

Særligt for mink gælder, at deres miljø skal beriges med passende stimuli til beskæftigelse, dvs. som minimum permanent adgang til halm, en hylde og et rør (§ 20). Minkene skal have adgang til en redekasse, der er stor nok til, at alle dyr i buret kan benytte redekassen samtidig, og redekassen skal regelmæssigt forsynes med rigelige mængder halm (§ 21). Voksne dyr må ikke sættes sammen, bortset fra par med henblik på avl (§ 22), og avlstæver skal indhuses i hvert andet bur fra medio april til fravæning af hvalpe (§ 23). Efter fravæning og indtil kuldet er 10-11 uger indhuses hvalpene samlet i 1-2 bure (§ 24). Der fastsættes desuden arealkrav, hvor mink skal have adgang til et frit tilgængeligt areal (ud over redekassen), der som minimum er 30 x 70 x 45 cm. Arealkravet tilpasses efter minkens størrelse, og der er krav til, hvor stort et areal, der skal være til hvert dyr, hvis der holdes flere i samme bur (§ 26).

Lov om aflivning af og midlertidigt forbud mod hold af mink (2020)⁸

I efteråret 2020 blev der i forlængelse af Covid-19 pandemien indført et midlertidigt forbud mod hold af mink til pelsproduktion. Forbuddet blev som nævnt indført, da det blev vurderet, at mink udgjorde et potentielt smittereservoir for mennesker, og der var fundet en virusvariant hos mink, som mentes at kunne udgøre en risiko for folkesundheden, og som det ikke var lykkedes at inddæmme. Mink i de danske besætninger blev derfor aflivet. Det midlertidige forbud gælder til og med 31. december 2021. Der er på tidspunktet for færdiggørelsen af denne udtalelse politisk flertal for at forlænge forbuddet til 31. december 2022. En forlængelse af forbudsperioden kræver dog en lovændring og forventes behandlet i Folketinget i november-december 2021. Hvis forlængelsen vedtages, er der dermed mulighed for at genetablere minkproduktion i Danmark fra 2023, medmindre forbuddet af hensyn til folkesundheden forlænges yderligere, eller det af andre grunde gøres permanent.

Minkproduktion i andre lande

En rapport fra EFSA (2021)⁹ beskriver bl.a. konsekvenserne af Covid-19 pandemien for minkproduktionen, hvor mink i andre lande også er blevet aflivet, og farme er blevet lukket. Ifølge rapporten er minkproduktion allerede forbudt i en række europæiske lande: Østrig, Belgien (Vallonien og Bruxelles), Kroatien, Tjekkiet, Luxembourg, Nordmakedonien, Serbien, Slovenien, Schweiz, og England. Og flere lande ser ud til at planlægge et forbud, eller har allerede indført det med en igangværende udfasningsperiode: Frankrig, Irland, Slovakiet, Norge, Bosnien-Herzegovina, Belgien (Flandern) og Tyskland. Bortset fra Norge, er der dog tale om lande, der i forvejen har/havde ingen eller kun ganske få minkfarme. Nederlandene, der tidligere var en af verdens store producenter af mink, har fremrykket et i forvejen planlagt forbud i 2024, da mink blev aflivet som følge af Covid-19, og her er alle farme nu blevet lukket. De fleste af de tilbageværende aktive farme i Europa ligger i Finland, Polen, Litauen og Grækenland. Desuden findes et mindre antal minkfarme i flere andre europæiske lande. Det forventes jf. EFSA-rapporten, der er fra januar 2021, at yderligere lande vil forbyde minkproduktion, både pga. Covid-19 og som følge af tidligere fremsatte bekymringer for dyrevelfærden.

I flere lande er der i disse år offentlig debat om minkproduktion, hvor nogle ønsker at forbyde minkproduktionen af dyrevelfærdsmæssige og dyreetiske grunde, nu hvor produktionen alligevel er helt eller delvist nedlukket, mens andre ønsker at bevare og genrejse minkproduktionen.

I sommeren 2021 indhentede Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri oplysninger om minkproduktion i andre europæiske lande, herunder landenes strategier for håndtering af smitte med Covid-19. Heraf fremgår det, at de lande, der har indført forbud mod minkproduktion forud for Covid-19 pandemien, har gjort dette begrundet med hensyn til dyreetik og/eller dyrevelfærd. Skotland og Ungarn vedtog forbud i 2020, og Estland i 2021, alle ligeledes med henvisning til dyreetik og dyrevelfærd (ingen af landene havde dog minkfarme). I Italien og Sverige holdes stadig avlsmink, men man har midlertidigt forbudt parring i 2021. Det er pt. uvist, om der kommer en forlængelse af disse forbud. En række lande har stadig minkproduktion: Bulgarien, Finland, Grækenland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Spanien og Ukraine.

På EU-niveau er der på tidspunktet for udarbejdelsen af denne udtalelse også aktuelle drøftelser om minkproduktion. EU-Kommissionen har som en del af en planlagt revision af dyrevelfærdslovgivningen i EU foreslået, at også hold af pelsdyr til pelsproduktion skal evalueres for at forbedre dyrevelfærden set i lyset af ny forskning. Beslutningen om, hvilke områder der skal inddrages i revisionen, forventes vedtaget i 2023. Nederlandene og Østrig har taget initiativ til at opfordre EU-kommissionen til at indføre forbud mod pelsdyrproduktion i EU, med henvisning til overvejelser om dyrevelfærd, etik og risici for folke- og dyresundheden. En række lande har tilsluttet sig opfordringen, mens andre har forbehold, herunder i forhold til om det i givet fald skal gælde alle slags pelsdyr. I forbindelse med drøftelsen af initiativet til et forbud, har der også være fremsat ønsker om forbud i EU mod import af og handel med pels fra pelsdyrproduktion, men dette er ikke muligt, så længe pelsdyrproduktion er tilladt i EU.

Hold af mink – forskning og erfaringer

Generelt

Minkproduktion følger en fast årlig cyklus. Hunnerne parres og får unger i foråret, og de mink, der ikke skal bruges i den videre avl, aflives og pelses omkring november. Hunnerne parres naturligt, hvilket er nødvendigt for at stimulere deres ægløsning. De kan udføre redebygningsadfærd i deres redekasse med halm, og de føder og passer som regel deres unger uden behov for menneskers hjælp. Ungerne fravænnenes efter et par måneder, når diegivningen naturligt ophører. Herefter holdes minkene i vækstperioden enten parvis eller i mindre grupper frem til pelsning. Vinteren over og frem til parringssæsonen holdes de voksne avlsmink enkeltvis. Mink håndteres kun få gange i løbet af året, typisk ved flytning til et andet bur. Der anvendes ikke operative indgreb som fx kupering eller kastration i minkproduktion.

Siden 2011 har der været lovmæssigt krav om sundhedsrådgivning i minkbesætninger. Indhusningen i bure gør det nemmere at inspicere de enkelte dyr, og i 2011 blev dødelighed og forekomst af sygdom og skader vurderet af forskere som generelt lav i den danske minkproduktion¹⁰. Når mink skal pelses, aflives de på farmen. De puttes i en kasse med gas,

hvor de hurtigt mister bevidstheden og dør. Efter pelsningen kan fedtet fra minken bruges til biodiesel og naturgas, og resten af kroppen kan anvendes til økologisk gødning.

WelFur

De europæiske pelsdyravlerorganisationer tog i 2009 initiativ til at udvikle en protokol til vurdering af dyrevelfærd på mink- og rævefarme efter de principper og metoder, der blev udviklet i Welfare Quality® projektet – et europæisk forskningsbaseret samarbejdsprojekt til udvikling af velfærdsvurderingsprotokoller til produktionsdyr. WelFur-protokollen er udviklet i samarbejde mellem forskere fra flere europæiske lande og en følgegruppe med bl.a. projektlederen fra Welfare Quality® for at sikre, at vurderingen af pelsdyr følger de samme principper og standarder som protokollerne for de øvrige husdyr. Efter udvikling og test af protokollen, udvikling af en app til indsamling af data og databehandling, samt uddannelse af uafhængige auditører, blev WelFur i 2017 introduceret som et redskab til at vurdere minkenes velfærd på europæiske farme. Vurderingen baseres på tre besøg fordelt på forskellige sæsoner, da de dyrevelfærdsmæssige udfordringer kan variere gennem minkens livscyklus. Vurderingen bygger på forskning i dyrevelfærd og omfatter forhold vedrørende fodring, indhusning, sundhed og adfærd. Der kigges på 22 indikatorer, der bl.a. omfatter huld, adgang til drikkevand, redekassens kvalitet, plads i burene, fravær af sår, skader og sygdom, aflivningsmetoder, udfoldelse af social adfærd, berigelse, pelsnav, menneske-dyr relationer og temperament. Forhold, som kan have betydning for dyrevelfærd, men som ikke varierer mellem farme, fx brug af naturlig parring og fravær af operative indgreb, eller som ikke er testet, indgår ikke. Vurderingen foretages på en stikprøve af dyrene og gennemføres af et uafhængigt auditørfirma. Vurderingen i WelFur sker i forhold til bedste eksisterende praksis, og resultaterne kan bruges af minkavlerne til at sammenligne, styre og udvikle deres egen produktion inden for denne ramme. I vurderingen indgår en sammenvejning af point, som giver grundlag for placering af farmen i en af fire velfærds kategorier. Sammenvejningen sker, lige som i Welfare Quality®, med brug af en matematisk metode, der begrænser risikoen for, at gode bedømmelser på nogle områder kan skygge for dårlige bedømmelser på andre områder.

Auktionshusene i Europa og Nordamerika har understøttet implementeringen af WelFur ved fra 2020 kun at ville aftage skind fra de tre bedste scoringskategorier og resultaterne viser, at minkfarme har gennemført ændringer med henblik på at blive certificeret. Brugen af WelFur ser således ud til at motivere minkavlerne til at udvikle deres produktion. Da protokollen anvendes bredt i pelsbranchen, ser Dansk Pelsdyravlerforening også WelFur som et potentielt redskab til dokumentation rettet mod fx forbrugere og myndigheder.

Velfærdsvurderingen i WelFur er i fortsat udvikling. WelFur kan bl.a. også vise, om, og i så fald på hvilke områder, de enkelte lande adskiller sig med hensyn til velfærd for de mink, der indgår i pelsproduktionen. I en nylig rapport om minkvelfærd i europæiske lande (2021)¹¹ vurderedes dyrevelfærden i Europa samlet set som god. Vurderingen er baseret på WelFur data indsamlet i 2017-2019 ved observation af over 2 millioner mink ved over 7800 besøg på mere end 2500 farme fordelt på 24 lande. Ved velfærdsvurderingen placeres de enkelte farme som nævnt i en af fire kategorier. Kategorierne betegnes henholdsvis Bedst, God, Acceptabel og Uacceptabel i forhold til nuværende praksis. Samlet set var dyrevelfærden på de danske minkfarme med 39 % af farmene i kategorien Bedst og 61 % i kategorien God den højeste sammenlignet med de bedømte farme i resten af Europa (her lå henholdsvis 15 % af farmene i kategorien Bedst og 83 % i kategorien God). Selv om Danmark

scorer højt på mange områder, fremgår det også af WelFur-rapporten, at der samtidig er nogle udfordringer i Danmark (se nærmere herunder).

Pelsdyrbranchen i Danmark har også vist interesse for at udvikle indhusningen af mink. Her blev der for nylig givet tilsagn om midler til forskning i systemer til fremtidens minkproduktion, men dette tilsagn blev trukket tilbage, da pelsdyrafgiftsfonden blev lukket ned.

Avl

Mink har været holdt til pelsproduktion i mere end 150 år, og der findes i dag over 30 forskellige farvetyper. Minkene er gennem avl på flere måder ændret fra den oprindelige vildtlevende nordamerikanske mink. Farmminkene er blevet ca. dobbelt så store for at få større skind. Kuld størrelsen er også øget gennem avl af farmmink fra i gennemsnit 3 hvalpe i 1945 til i gennemsnit 5-6 hvalpe i dag – kuld størrelsen har dog ligget stabilt på dette niveau de sidste 20 år. Kuld størrelsen kan dog variere en del – fra en enkelt hvalp til omkring ti. Størrelsen på hvalpene vil ved fødslen typisk være mindre, jo større kullet er, men dette indhentes til en vis grad efterfølgende. Store kuld kan føre til aggression, når pladsen bliver trang. Det kan betyde, at store kuld må deles, og nogle af hvalpene bliver derfor fravænnet tidligere, fordi de flyttes. Ifølge WelFur-rapporten var der på de danske farme bedre fravænningsprocedurer end i resten af Europa, formodentlig bl.a. som følge af mindre brug af sen eller ingen fravæning og større afstand mellem mor og hvalpe efter fravæningen.

Ligesom for andre husdyrarter, der har været gennem en domesticeringsproces, har minkene stadig deres grundlæggende artsspecifikke adfærd og behov. Domesticeringen har dog ændret minkenes temperament, så de er mindre frygtsomme. Opgørelsen i WelFur-rapporten viser, at Danmark samlet set scorede en anelse lavere end resten af Europa på temperament. Forskerne bag rapporten finder det overraskende, at Danmark ikke klarede sig bedre på dette punkt, da der i årtier netop har været opmærksomhed på at avle for mere nysgerrighed og mindre frygtsomhed hos mink, jf. de danske regler.

Frygtreaktioner er en naturlig adfærd og kan ikke avles helt væk. Men man kan avle for mere nysgerrige og mindre frygtsomme mink, så dyrene reagerer mindre frygtsomt på de forhold og rutiner, der er almindelige på minkfarmen. Nysgerrige mink er generelt mindre bange, bl.a. over for mennesker. De viser mindre tegn på stress og virker mere rolige, fx ved håndtering. Her kan den enkelte minks erfaring også være af betydning, fx hvis den har haft en negativ oplevelse med at blive håndteret. Det lovmæssige krav om tidlig håndtering kan bidrage til at forebygge forekomsten af frygt ved den håndtering, som minken senere vil opleve som en del af praksis på minkfarmen. Forskning viser, at mindre negativ håndtering og berigelse af minkenes miljø også bidrager til at reducere forekomsten af frygt hos mink.

Berigelse

Hold af mink har gennem tiden primært været med variationer over en kombination af trådbur og redekasse. Buret har gjort det nemmere at styre hygiejne, smitterisiko og sundhed. Indhusningen af mink har ikke ændret sig meget de sidste 40-50 år, bortset fra på nogle enkelte punkter. I dag er bure og redekasser standardiserede og derfor stort set ens i Europa, hvor der også er indført brug af gruppeindhusning, og nogle steder, fx i Danmark, er der krav om flere former for berigelse.

Som nævnt under afsnittet om lovgivning er der fastsat krav til, hvor stort et areal en mink skal have adgang til, og arealet tilpasses i relation til minkenes antal og størrelse. Forskning peger på, at det betyder mindre for mink, om de får adgang til op til fire gange så meget plads, som de har i de nuværende bure, sammenlignet med betydningen af berigelsen af det areal, som nu engang er til rådighed. Det ser således ud til at være afgørende, hvilke faciliteter der er i buret til at stimulere minkenes adfærd, snarere end burets størrelse i sig selv. Mængden af berigelse kan dog samtidig også kræve mere plads. Forskningen giver ikke klare svar vedrørende betydningen hver for sig af areal, berigelse og antal dyr (samt alder og køn), da flere faktorer typisk er undersøgt samtidig. Der er således fx ikke forsket i effekten alene af at give adgang til et endnu større areal, men forskningen viser klart, at hvis flere voksne mink holdes sammen, er der risiko for aggression, hvilket tolkes som territoriale slåskampe. I naturen afhænger størrelsen af minks territorier bl.a. af køn og mængden af føde i området. Hannerne har som regel større territorier end hunnerne, og hannerne kan overlape 1-2 hunners territorier. Minkene kan også søge føde uden for deres eget territorium, så der kan være et vist overlap i det område, som flere mink færdes på.

Mulighederne for at berige minkenes miljø har været et fokus i velfærdsforskningen. Unormal adfærd hos mink, som stereotypier og pelsnav, ses især i forbindelse med mangel på stimuli og før fodring. Det er således en adfærd, der typisk ses i bestemte perioder. (Stereotypier er en unormal form for adfærd, hvor minken gentager den samme bevægelse tilsyneladende uden noget formål. Pelsnav er, når minken gnaver i eller sutter på sin egen eller andre minks pels, så hårene fjernes – typisk på halen). Særligt i slankningsperioden forud for parring kan der ses unormal adfærd, især hvis minkene slankes for hurtigt eller for meget. Årsagen til slankningen er, at minkene typisk er fedet op, når vinterpelsen modnes i november, hvor de skal pelses. Det er også på dette tidspunkt, at næste års avlsdyr udvælges. Derefter reduceres foderet hen over vinteren for at slanke de udvalgte avlsdyr, så de kommer i et lavere og mere passende huld til parring – og for tævernes vedkommende også til fødsel. I denne periode er minkene sultne, og derfor ses den øgede forekomst af unormal adfærd i form af stereotypier og pelsnav. Op til parringen fodres tæverne rigeligt, hvilket medfører, at der løsnes flere æg, og kuld størrelsen øges. I Sverige er det forbudt at reducere fodermængden hen over vinteren for at slanke tæverne. Her må man kun slanke tæverne ved at reducere energiindholdet i foderet og fx ved tilsætning af fibre øge mæthedsfornemmelsen. En mindre nedgang i fodertildelingen på højst 20 % i otte dage er dog tilladt forud for parringstidspunktet. I dagene op til parringen fodres tæverne som i Danmark rigeligt.

Forskningen viser, at de enkelte former for berigelse kan stimulere minkene på forskellige måder og med forskellig effekt. Nogle former for berigelse reducerer fx stereotypier, mens andre reducerer forekomsten af pelsnav. I Danmark er der som nævnt krav om, at minkenes bure indrettes med både hylder og rør, som forskningen har vist kan have en god reducerende effekt på både stereotypier og pelsnav. Der er også krav om adgang til halm, men ikke til hvordan halmen tildeles, fx på redekasse og/eller i buret. Forskningen peger på, at formen for tildeling af halm kan have betydning for både minkenes brug og effekten af adgangen til halm. Halmen kan nemlig bruges på flere måder, fx til både redebygning og beskæftigelse, og minkene æder også af halmen – især i perioder, hvor de fodres restriktivt (formodentlig fordi de er sultne). Halm kan muligvis også reducere frygtsomhed hos ungdyr og forekomsten af pelsnav. Halmen giver også større kuld og tilvækst, bl.a. fordi tæven kan bygge en bedre rede og er mindre stresset inden fødsel. Fri adgang til halm uden et stort spild betragtes i praksis dog som vanskeligt at sikre pga. trådnettet i bunden af buret.

Der er dog også andre måder at stimulere minkenes adfærd på. Bidesnore, bolde og trækkæder/-reb (evt. mellem flere forbundne bure) og lign., har i forskningsmæssige undersøgelser fx vist sig at kunne reducere pelsnav og stereotypier. Det kan også have en positiv effekt at skifte mellem forskellige former for berigelse, hvilket er et lovkrav i Sverige. Opgørelsen i WelFur-rapporten viser, at antallet og den dokumenterede effekt af berigelser i burene var bedre i Danmark end i resten af Europa. Der er i Danmark som nævnt krav om adgang til både hylder, rør og halm – det er ikke alle lande i EU, der har krav om berigelse. I WelFur-rapporten konkluderes, at der ser ud til at være en sammenhæng mellem lovgivning og anvendelse af berigelser i burene.

Generelt viser forskningen også, at en tilstrækkelig fodermængde kan reducere forekomsten af unormal adfærd, herunder også stereotypier og pelsnav. I WelFur-rapporten blev konkluderet, at der var et overraskende stort potentiale for velfærdsforbedringer i Danmark i form af at reducere stereotypier og pelsnav, som formodentlig er relateret til huldstyring i vinterperioden. Her fodres dyrene som nævnt restriktivt for at blive slankere til avlsperioden, og der var flere tynde dyr på de danske farme sammenlignet med resten af Europa. Dette formodes også at være medvirkende årsag til, at der i denne periode var en større forekomst af unormal adfærd som stereotypi og pelsnav samt flere aggressive dyr.

Forskningen peger desuden på, at fodringen også rummer muligheder for berigelse, fx brug af foder med klumper og struktur der kan reducere stereotypier og pelsnav. Også fodringtidspunktet kan betyde noget. Der ses bl.a. mindre stress og unormal adfærd, hvis minkene fodres ved solopgang, som er en af deres naturligt aktive perioder.

Mink er rovdyr og kan søge føde både til lands og til vands. De jager hovedsageligt på land, men de kan også både svømme og dykke, og mink betegnes derfor som semi-akvatiske. Poternes størrelse og udformning, bl.a. med begrænset svømmehud mellem tærne, tyder på, at mink i højere grad er tilpasset livet på land end i vand. Der har i debatten om velfærd hos mink været særlig opmærksomhed på muligheden for adgang til vand som berigelse. Det har her bl.a. været fremført, at mink har et decideret behov for adgang til vand. Der er dog jf. en svensk rapport om forskning i dyrevelfærd ved hold af mink¹² nogle betingelser, der skal være opfyldt, for at man kan tale om, at et dyr har et adfærdsmæssigt behov. Dyrene skal være motiverede for at udføre den pågældende adfærd, og de vil udvikle problemer, fx sygdom, unormal adfærd og stress, hvis de forhindres i at udføre den. I naturen jager mink som nævnt både på land og i vand, og forskning har vist, at mink er motiverede for at få adgang til vand. Det er dog ikke klart, om motivationen er drevet af vand som en mulighed for fødesøgning, eller om det at kunne svømme er en berigelse i sig selv. Det er også uklart, om mink bliver frustrerede af ikke at have adgang til vand. En tidligere undersøgelse, der hævdede dette, har senere vist sig at være baseret på en utilstrækkelig metode. Og adgang til vand ser sjældent ud til at reducere fx stereotypier og pelsnav. På nuværende tidspunkt er der derfor hverken forskningsmæssigt grundlag for at konkludere, at mink har et decideret behov for adgang til vand, eller at de ikke har et sådant behov. Der er brug for yderligere viden på området, og især under forhold, der giver mink mulighed for at udvise naturlig adfærd i relation til vand, hvis dette skal afklares. Forskning har dog vist, at hvis mink får adgang til vand, så bruger de det typisk dagligt, men kun kort tid. Adgang til vand kan derfor være en berigelse for minkene. Det er dog nødvendigt at udskifte vandet regelmæssigt for at undgå bakterievækst og dermed risiko for sygdomme. Praktiske erfaringer viser, at adgang til vand kan give problemer med fugt i redekasserne, og det kan derfor være vanskeligt at implementere i et produktionssystem.

Endelig har der været forskningsmæssig interesse for muligheden for adgang til udeareal og indhusning i seminaturlige indhegninger. Dette er dog endnu ikke undersøgt forskningsmæssigt eller i en skala, der er brugbar i en produktionssammenhæng.

Gruppeindhusning

Unge mink holdes traditionelt i par (en han og en hun), men ved gruppeindhusning holdes flere mink sammen i etagebure eller flere sammensatte bure i vækstperioden hen over sommeren og efteråret. Her sættes typisk 3-4 hunhvalpe sammen, mens de tiloversblevne hanhvalpe sættes sammen med en voksen hun – ofte moderen, i han-hun par i vækstperioden. Anvendelsen af gruppeindhusning begyndte i 1990'erne, med henvisning til dyrenes mulighed for at kunne udfolde social adfærd. Nederlandene var de første, som indførte gruppeindhusning, men det har fra starten været omdiskuteret, da de negative velfærdsmæssige konsekvenser allerede var blevet dokumenteret, og i 2013 blev det i Sverige som udgangspunkt forbudt at holde flere end to mink sammen. Mink er nemlig generelt solitære dyr, bortset fra parringssæsonen og mens de er hvalpe. Voksne mink vil således forsvare deres territorium, og voksne mink i samme bur vil derfor udvise aggression, især over for andre mink af samme køn. I Danmark holdes de voksne avlsmink alene, bortset fra under parring. Minkhvalpene holdes sammen med deres mor de første 8 uger. Derefter kan de holdes sammen med deres søskende, hvilket kan stimulere leg og anden social adfærd hos de unge dyr, og det kan derfor gå godt i en periode. Risikoen for problemer opstår, når de unge mink bliver mere territoriale og fortsat holdes mere end to, og flere af samme køn, sammen på det tidspunkt, hvor de er gamle nok til i naturen at ville være søgt væk fra flokken. Både forskning og erfaring viser, at problemerne ved gruppeindhusningen giver bidmærker, som kan ses på indersiden af skindet ved pelsning, og i svære tilfælde bidsår, som kræver adskillelse af dyrene, behandling eller aflivning af de berørte dyr. Gruppeindhusning bør ifølge dyrevelfærdsforskningen derfor undgås, da den parvise indhusning er dyrevelfærdsmæssigt mere sikker. Dansk Pelsdyravlerforening har ligeledes gennem årene argumenteret for, at gruppeindhusning skulle undgås. I Danmark er (var) gruppeindhusning da også mindre udbredt end i resten af Europa. I WelFur-rapporten anføres, at omkring halvdelen af unge mink i resten af Europa holdes i grupper, mens det kun var omkring en fjerdedel i Danmark, og dette vurderes i rapporten at være en del af årsagen til Danmarks høje scoringsniveau sammenlignet med resten af Europa.

Erfaringer fra en zoologisk have

Det Dyreetiske Råd har i forbindelse med udarbejdelsen af denne udtalelse som nævnt indhentet erfaringer om hold af (farm-)mink i AQUA Akvarium & Dyrepark. Her holdes minkene parvis i en 140 m² stor indhegning under seminaturlige forhold. I indhegningen er der fx jord til at grave i, sand til sandbad, forskellig vegetation og klatrefaciliteter, samt adgang til redekasse og til vand. Minkene har således mulighed for at vælge forskellige aktiviteter og steder at opholde sig. AQUA oplyser, at minkene fodres med både fisk, fugle og pattedyr, og foderet anvendes til berigelse for at stimulere naturlig adfærd, fx ved at det hænges op, gemmes eller gives direkte til minkene forskellige steder, bl.a. i vandet. Der fodres desuden gerne i mindre mængder flere gange dagligt og ikke nødvendigvis på faste tider. De ansatte har indtryk af, at minkene bruger vandet relativt ofte i løbet af dagen, og at de udforsker området lige ivrigt på land, i vandoverfladen og under vand. Minkene ser ikke ud til at svømme i vandet som led i leg eller underholdning men mere som et led i deres

færden rundt i anlægget. De ansatte ser ikke alvorlig aggression mellem minkene og ingen stereotyper, men dette er dog ikke undersøgt systematisk.

Normer for hold og brug af dyr

Allerede før Covid-19 pandemien er pelsproduktion som nævnt blevet forbudt, eller er på vej til at blive udfaset, i flere europæiske lande. Som tidligere nævnt er produktionen af minkskind i Danmark faldet i forhold til tidligere, men produktionen af mink i bl.a. Østeuropa har dog samtidig været stigende. Pelsbranchen er præget af store cykliske udsving, hvilket også ses på prisniveauet for de enkelte skind, og faldet i den danske produktion kan derfor ikke tages som udtryk for et fald i den globale efterspørgsel efter minkskind. I forlængelse af den offentlige debat om pelsproduktion har dele af modebranchen i de senere år markedsført sig på ikke længere at anvende pels.

I den offentlige debat synes især to argumenter at være fremtrædende i kritikken af pelsproduktionen. Det ene er, at formålet med produktionen – pels – ikke er acceptabelt. Og det andet er, at dyrenes velfærd ikke kan tilgodeses under de typiske indhusningsforhold.

I 2003, da Det Dyreetiske Råd udarbejdede udtalelsen om pelsdyrproduktion, var pelsdyr et af de primære emner, når den offentlige debat fokuserede på formål og vilkår for brug af dyr. I dag er den diskussion imidlertid ikke længere begrænset til primært at handle om pelsdyrproduktion. Selv om brug af dyr i andre former for produktion også var genstand for kritik for 20 år siden, er kritikken af andre produktioner i dag langt mere iøjnefaldende. Båret af hensyn til både dyrevelfærd, klima og sundhed anses det fx i mindre grad for en selvfølge, at animalske produkter skal indgå i, og måske være den dominerende del af, hvert måltid. Og argumenter om dyrs ret til liv og til ikke at blive brugt som midler til at understøtte menneskers ønsker, der alene vedrører fornøjelse og bekvemmelighed, er blevet almindelige i den offentlige debat.

Samtidig har der været en stor udvikling i forskning vedrørende dyrevelfærd og som følge heraf også i kravene til hold af dyr. Forhold, der er stærkt begrænsende for dyrenes bevægelsesfrihed, er enten allerede blevet forbudt eller er ved at blive udfaset – lovmæssigt eller af branchen og detailhandlen. Det gælder fx opbinding af søer, bindetalde til malkekvæg, heste i spiltov og hold af æglæggende høner i bure. For både hold af produktionsdyr og privates hold af dyr er der, ud over muligheden for fri bevægelighed og motion, ligeledes kommet stort fokus på berigelse af det areal, som dyrene holdes på, og stimulation af deres naturlige adfærd – for erhvervsmæssigt hold af dyr gennem lovgivning og flere mærkningsordninger for dyrevelfærd, og for privates hold af familie- og hobbydyr gennem pasningsvejledninger.

På EU-niveau er dyreværnskampagnen ”End-the-cage-age” også et eksempel på udviklingen i retning af mindre restriktive dyrehold. Her har kampagnen ført til et borgerinitiativ vedrørende udfasning af bure i landbrugsproduktionen. Kampagnen, der blev lanceret i 2018, er specifikt rettet mod fjerkræ, kaniner, søer og kalve, og EU-kommissionen har i 2021 meddelt, at borgerinitiativet vil blive fremsat som lovforslag i 2023.

Udtalelse fra Det Dyreetiske Råd i 2021

Det Dyreetiske Råd må konstatere, at indhusningssystemerne til mink i pelsproduktionen ikke har ændret sig væsentligt i de omkring 20 år, der er gået siden Rådets udtalelse i 2003, bortset fra, at anvendelse af gruppeindhusning har vundet indpas, og der er kommet krav om adgang til halm, hylde og rør. Rådet efterlyste dengang udvikling af systemerne i retning af i højere grad at tilgodese dyrenes velfærd – en opfordring, der er gentaget i senere høringssvar.

Det Dyreetiske Råd har drøftet følgende tre centrale spørgsmål for en eventuel genoptagelse af minkproduktionen i Danmark:

- Om formålet med produktionen er acceptabelt.
- Om produktionen i sin (til 2020) eksisterende form kan anses for dyrevelfærdsmæssigt acceptabel.
- Og hvis ikke, på hvilke vilkår produktionen bør foregå, hvis den genoptages.

Endelig peger Rådet på andre relevante overvejelser i forbindelse med en eventuel genoptagelse af minkproduktionen i Danmark.

Er formålet med produktionen acceptabelt?

Som tidligere nævnt drøftede Det Dyreetiske Råd i udtalelsen i 2003 også formålet med produktionen, da pels i den offentlige debat ofte kritiseres for at være et luksusprodukt. De nuværende medlemmer af Rådet tilslutter sig overvejselen fra 2003 om, at definitionen af, hvornår noget er luksus, kan forekomme tilfældig samt, at en afvisning af minkproduktionen på denne baggrund bunder i en mere principiel diskussion om, hvilke formål det er rimeligt at bruge dyr til.

Rådets medlemmer finder således, at det er væsentligt i formålsdiskussionen ikke bare at forholde sig til mink, men at gøre sig klart generelt i forhold til hold og brug af dyr, om det niveau af velfærd, som dyrene tilbydes, og det at dyrene evt. mister livet, er acceptabelt. En sådan større principiel drøftelse af formål med brug af dyr generelt ligger dog uden for rammen af denne udtalelse. Rådet peger derfor her blot på nødvendigheden af i sådanne drøftelser at vurdere bl.a., om dyrene kan holdes på velfærdsmæssigt tilstrækkelige vilkår, om der er mulighed for en bedre anvendelse af hele dyret, og om der findes alternative produkter med nogenlunde samme nytteværdi men uden brug af dyr.

Er minkproduktionen i sin eksisterende form dyrevelfærdsmæssigt acceptabel?

Det Dyreetiske Råd afgav som nævnt et høringssvar i 2020, hvor Rådet fremsatte nogle overordnede betragtninger om den eksisterende minkproduktion. Her pegede Rådet på udviklingen i normer for dyrehold og mindende om tidligere kritik af meget restriktive former for dyrehold på grund af deres indbyggede begrænsninger ift. at tilgodese dyrenes velfærd. Rådet konkluderede, at sådanne systemer ikke kan anses for tidssvarende og dyrevelfærdsmæssigt forsvarlige med den nuværende viden om dyrs adfærdsmæssige behov.

Rådets medlemmer tilslutter sig fortsat denne overordnede betragtning. Som anført i Rådets notat om Dyreetik, dyrevelfærd og Det Dyreetiske Råd (2019)¹³, mener Rådets medlemmer, at god dyrevelfærd både indebærer, at dyrene kan leve i overensstemmelse med deres natur og få deres behov tilgodeset, og at dyrene har færrest mulige negative oplevelser som stress,

sult og sygdom og flest mulige positive oplevelser. Rådet anerkender, at der kan være behov for at prioritere mellem disse forhold. Medlemmerne finder her, at gode udfoldelsesmuligheder er en afgørende forudsætning for, at dyrenes velfærd kan tilgodeses, og at hensynet til at beskytte dyrene mod fx sygdom og død ikke kan tjene som undskyldning for, at dyrene systematisk bliver forhindret i at få tilgodeset deres adfærdsmæssige behov. Selv om Rådet således vurderer, at minkenes velfærd på nogle områder, fx sundhedsmæssigt, kan være acceptabel, mener Rådet derfor samlet set, at hold af mink i de (til 2020) eksisterende bure med så begrænset bevægelsesfrihed og få muligheder for indretning med tilstrækkelig berigelse ikke er acceptabel – svarende til den kritik, som Rådet også har fremført for andre meget restriktive former for husdyrhold.

På hvilke vilkår bør produktionen foregå, hvis den genoptages?

Det Dyreetiske Råds medlemmer er enige om, at der er behov for at udvikle et nyt alternativ til det (til 2020) eksisterende bursystem, hvis minkproduktionen skal genoptages, svarende til den tidligere nævnte udvikling der er set med udfasning af restriktivt dyrehold for andre dyrearter. Rådet anser som nævnt ikke hold af mink i små bure som acceptabelt, da Rådet vurderer, at dyrenes velfærd ikke kan tilgodeses i tilstrækkeligt omfang.

Den aktuelle situation, hvor erhvervet er lukket ned og derfor under alle omstændigheder vil kræve opbygning på ny, inviterer efter Rådets opfattelse også til at tænke i nye baner. Indhusningen af mink kan her – ud over hensyn til dyrevelfærd – med fordel også inddrage hensyn til et arbejdsmiljø, der gør det nemmere at passe og overvåge dyrene, fx med brug af ny teknologi. Spørgsmålet er imidlertid, hvordan et andet indhusningssystem, uden små bure, i så fald kan se ud. Rådets medlemmer bemærker, at selv om der efterhånden er forsket meget i velfærd hos mink, så er undersøgelserne typisk designet inden for eller tæt på den ramme, som det eksisterende bur har sat. Der er fx undersøgt en effekt af mere plads men kun op til fire gange den eksisterende burstørrelse. Viden om effekten af væsentlig mere plads, der samtidig ville give muligheder for væsentlig mere berigelse, er sparsom. Det er derfor svært at vurdere, hvad effekten af væsentlig mere (og beriget) plads, og evt. adgang til et udeareal, reelt vil være. Tilsvarende er der fx undersøgelser af betydningen af adgang til vand, men de er ikke designet på en måde, der giver mulighed for at imitere, hvordan mink vil bruge vandet i naturen. Selv om adgang til vand kan være værdifuld for mink, er det fortsat uklart, om adgang til at opholde sig i vandet i sig selv er en særlig form for berigelse, der ikke kan erstattes af andre slags berigelse (og måske er et adfærdsmæssigt behov), eller om anden berigelse, der fx kan stimulere jagtadfærd, er lige så effektiv. Medlemmerne anbefaler derfor, at hvis minkproduktion skal genoptages, skal forskningen fremover fokusere på nytænkning af indhusningen frem for på justeringer af det eksisterende system.

Hvis minkproduktionen genoptages, er Rådets medlemmer videre enige om, at fremtidens minkproduktion i højere grad skal tage udgangspunkt i dyrenes biologi som rovdyr med en solitær natur. Minkproduktionen skal derfor inddrage forskningsbaseret viden om dyrenes adfærdsmæssige behov, følge dyrenes naturlige adfærdsmæssige tilbøjeligheder og have fokus på ikke bare at undgå adfærdsproblemer men også på at sikre positive aspekter af dyrevelfærd.

Det Dyreetiske Råd finder det vanskeligt på basis af den nuværende viden om hold af mink at fremsætte nærmere anvisninger for, hvordan et nyt indhusningssystem bør se ud. Rådet

opfordrer dog til at se på hold af mink i zoologiske haver for inspiration, fx i forhold til berigelse. Rådet har følgende konkrete anbefalinger med udgangspunkt i den eksisterende viden, som i givet fald bør indtænkes i et nyt system til hold af mink til pelsproduktion:

- Avl:
  - Der bør være opmærksomhed på, at der ikke ved eventuel yderligere vækst i minkenes størrelse eller i kuld størrelse, opstår problemer med udvikling af kroppens strukturer og med sundheden hos afkommet, jf. viden fra andre dyrearter.
  - Der bør sikres fokus på at selekttere målrettet for nysgerrige, ikke frygtsomme, dyr, da disse må antages at trives bedre under produktionsforhold.
- Management:
  - Der bør være øget fokus på pasningsrutiner og betydningen af disse for dyrevelfærd, fx ved at fodre på tidspunkter, der følger minkenes naturlige døgnrytme.
  - Den restriktive fodring af avlsdyrene forud for avlsperioden er ikke acceptabel og skal undgås.
  - Håndtering, som dyrene kan opleve som negativ, bør minimeres eller helt undgås.
- Gruppeindhusning:
  - Indhusning i grupper på sæson tidspunkter og i aldersklasser, hvor mink naturligt vil være solitære, skal undgås.
- Areal og berigelse:
  - Rådets medlemmer er som nævnt enige om, at mink ikke bør holdes i små bure. Arealet, som minken holdes på, skal være tilstrækkelig stort til at sikre bevægelsesfrihed og udfoldelse af mest mulig naturlig adfærd og understøtte brug af berigelsestiltag.
  - Hvis flere mink i perioder holdes sammen, skal arealet være stort og beriget nok til, at de hver kan danne territorier for at reducere risikoen for territoriale slåskampe.
  - Der skal i højere grad anvendes aktiverende berigelse af minkenes miljø, jf. forskning i forskellige former for berigelse, og gerne berigelse, der stimulerer bevægelse og naturlig adfærd som jagt og fødesøgning.
  - Hold af mink bør tage udgangspunkt i, at mink er semi-akvatiske og bruger vand, hvis de har adgang til det. Der bør ligeledes indtænkes muligheder for adgang til et udeareal for at kunne fremme kompleksiteten af indhusningen. Rådet anbefaler mere forskning i forhold til specifik brug af sådanne faciliteter. Rådet bemærker, at forskningsdesignet i relation til vand skal afspejle minks naturlige adfærdsmæssige brug af vand. Det bør samtidig undersøges, om adgangen til vand er et særskilt adfærdsmæssigt behov, eller om det kan sidestilles med (og dermed erstattes af) andre former for berigelse.

Det Dyreetiske Råds medlemmer har ikke taget stilling til, om udvikling af et nyt indhusningssystem, som i tilstrækkelig høj grad tilgodeser minkenes velfærd, er realistisk at forene med en praktisk mulig og økonomisk rentabel produktion. Nogle af Rådets medlemmer finder, at muligheden for at etablere en mere tidssvarende minkproduktion bør stå åben, hvis nogle skulle ønske at genoptage produktionen med nye former for indhusning. Disse medlemmer understreger dog samtidig, at der i givet fald *skal* være tale om en reel ny

form for indhusning og ikke en mindre justering af den eksisterende. Blandt disse medlemmer finder nogle, at genoptagelse af produktionen bør afvente udviklingen af et nyt indhusningssystem, og at det nuværende system dermed ikke længere bør anvendes. Andre mener, at det nuværende system kan anvendes i en kortere periode, mens det nye system udvikles, og at nye lovmæssige krav til minkproduktion i øvrigt bør afvente afklaring af reglerne på EU-niveau. Disse medlemmer understreger dog, at denne mulighed indebærer, at der samtidig lægges pres på udviklingen af et andet system. De øvrige medlemmer af Rådet ser hellere, at der på nuværende tidspunkt indføres et permanent forbud mod minkproduktion med henvisning til, at dyrene sandsynligvis ikke vil kunne holdes til dette formål på en velfærdsmæssigt forsvarlig måde. Dette synspunkt forstærkes af bekymringen for, at minkproduktion ellers genoptages på de hidtidige vilkår i en årrække, mens andre systemer søges udviklet, samt bekymringen for de dyr der i givet fald skal indgå i afprøvninger af systemer, der måske alligevel ikke viser sig gode nok.

Andre overvejelser

Det Dyreetiske Råd bemærker, at situationen med den aktuelle nedlukning af minkproduktionen ikke kun er en anledning til overvejelser om, hvorvidt mink fremover overhovedet skal holdes med henblik på pelsproduktion i Danmark og i givet fald en nytænkning af, hvordan de skal holdes. Situationen giver også nogle konkrete udfordringer for dem, der evt. gerne vil starte produktionen op igen. Dette gælder fx i forhold til at skaffe avlsdyr, at genopbygge "infrastrukturen" i erhvervet, samt at håndtere sygdomsrisiko hos både mink og mennesker. Dertil kommer en række yderligere overvejelser, også politiske, om eventuelle vilkår for indhusningen og overgangsordninger for produktionen. Det ligger dog uden for Rådets kompetenceområde at drøfte disse aspekter og vurdere effekten af de nævnte faktorer på mulighederne for at genoptage produktionen.

Endelig er Rådet opmærksomt på, at minkproduktionen i andre lande, også uden for Europa, der måske har ringere krav til dyrevelfærd, vil kunne øges som kompensation for den markedsandel, som ikke længere kommer fra Danmark, hvis produktionen her i landet ikke genoptages. Rådet bemærker, at dette potentielle dilemma gælder alle former for husdyrhold, hvor Danmark skærper lovgivningen eller forbyder visse forhold. Rådets medlemmer tilslutter sig overvejelserne i udtalelsen fra 2003 om, at en sådan udvikling vil være u hensigtsmæssig, men at den ikke i sig selv er et argument for at opretholde produktionen. Rådet har drøftet de mulige konsekvenser for minks velfærd, bl.a. med udgangspunkt i informationer fra WelFur og de aktuelle drøftelser i EU om en eventuel revision af lovgivningen for hold af pelsdyr eller et forbud. Rådets medlemmer er enige om, at både et forbud og skærpede regler for hold af mink til pelsproduktion potentielt vil kunne inspirere andre lande til også at sætte fokus på dyrevelfærden i pelsproduktionen.

Konklusion

Det Dyreetiske Råd har drøftet, hvordan minkproduktion ud fra et dyreetisk og dyrevelfærdsmæssigt perspektiv bør se ud i fremtiden, hvis den skal genetableres i Danmark. Rådet har fokuseret på tre centrale spørgsmål: om formålet med produktionen er acceptabelt; om produktionen i sin (til 2020) eksisterende form kan anses for acceptabel; og hvis ikke, på hvilke dyrevelfærdsmæssige vilkår bør produktionen foregå, hvis den genoptages. Rådet har fremsat følgende overvejelser og anbefalinger.

Er formålet med produktionen acceptabelt?

Det Dyreetiske Råd mener, at en afvisning af minkproduktionen på baggrund af formålet bundet i en mere principiel diskussion om, hvilke formål det er rimeligt at bruge dyr til. Rådet finder således, at det er væsentligt i formålsdiskussionen ikke bare at forholde sig til mink men generelt til hold og brug af dyr. En sådan større principiel drøftelse af formål med brug af dyr generelt ligger dog uden for rammen af denne udtalelse.

Er minkproduktionen i sin eksisterende form dyrevelfærdsmæssigt acceptabel?

Det Dyreetiske Råd finder, at gode udfoldelsesmuligheder er en afgørende forudsætning for, at dyrenes velfærd kan tilgodeses. Rådet mener derfor, at meget restriktive former for dyrehold på grund af deres indbyggede begrænsninger ift. at tilgodeses dyrenes velfærd ikke kan anses for tidssvarende og dyrevelfærdsmæssigt forsvarlige med den nuværende viden om dyrs adfærdsmæssige behov. Selv om Rådet vurderer, at minkenes velfærd på nogle områder kan være acceptabel, mener Rådet samlet set, at hold af mink i de eksisterende bure med så begrænset bevægelsesfrihed og få muligheder for indretning med tilstrækkelig berigelse ikke er acceptabel.

På hvilke vilkår bør produktionen foregå, hvis den genoptages?

Det Dyreetiske Råds medlemmer er enige om, at der er behov for at udvikle et nyt alternativ til det eksisterende bursystem, hvis minkproduktionen skal genoptages. Rådet anbefaler, at forskningen fremover i så fald skal fokusere på nytænkning af indhusningen frem for på justeringer af det eksisterende system, og fremtidens minkproduktion skal i givet fald i højere grad tage udgangspunkt i bl.a. dyrenes biologi som rovdyr med en solitær natur og deres deraf følgende adfærdsmæssige behov. Rådet fremsætter en række konkrete anbefalinger vedrørende avl, management og indhusning med udgangspunkt i den eksisterende viden, som i givet fald bør indtænkes i et nyt system til hold af mink til pelsproduktion.

Det Dyreetiske Råds medlemmer har ikke taget stilling til, om udvikling af et nyt indhusningssystem, som i tilstrækkelig høj grad tilgodeser minkenes velfærd, er realistisk at forene med en praktisk mulig og økonomisk rentabel produktion. Nogle af Rådets medlemmer finder, at muligheden for at etablere en reelt ny og mere tidssvarende minkproduktion bør stå åben. Blandt disse medlemmer finder nogle, at genoptagelse af produktionen bør afvente udviklingen af et nyt indhusningssystem, mens andre mener, at det nuværende system kan anvendes i en kortere periode, mens det nye system udvikles, at nye lovmæssige krav bør afvente afklaring af reglerne på EU-niveau, samt at denne mulighed indebærer, at der samtidig lægges pres på udviklingen af et andet system. De øvrige medlemmer af Rådet ser hellere, at der nu indføres et permanent forbud mod minkproduktion med henvisning til, at dyrene sandsynligvis ikke vil kunne holdes til dette formål på en velfærdsmæssigt forsvarlig måde.

Det Dyreetiske Råds udarbejdelse af denne udtalelse

Det Dyreetiske Råd har behandlet emnet i perioden december 2020 – oktober 2021.

Ved udarbejdelse af udtalelsen bestod Rådet af følgende medlemmer:

- Bengt Holst (formand)
- Jes Aagaard
- Paolo Drostby (deltog ikke i fremsættelse af anbefalinger)
- Pernille Hansen
- Per Jensen
- Pernille Fraas Johnsen
- Sebastian Klein
- Yke W. Kloppenburg-Oosterwoud
- Peter Mollerup
- Lene Munksgaard
- Michael Nielsen
- Thomas Søbirk Petersen

Det Dyreetiske Råd har i forbindelse med udarbejdelse af indeværende udtalelse haft møde med Steen Henrik Møller, Aarhus Universitet, Jens Malmkvist, Aarhus Universitet, samt Tage Pedersen, minkavler og formand for København Fur/Danske minkavlere, Sander Jacobsen, direktør i København Fur, og Knud Vest, minkavler og tidligere formand for Sjællands Pelsdyravlerforening. Rådet har desuden modtaget bistand vedr. faktuelle oplysninger fra Pernille Schack, København Fur. Rådet har endvidere haft kontakt med Louise Simonsen, Danske Mink, og Rådet har indhentet erfaringer vedrørende hold af mink i en zoologisk have fra Lisbeth Skovmand Høgh, leder af AQUA Akvarium & Dyrepark. Endelig har Rådet inddraget div. litteratur, herunder en nylig svensk rapport med gennemgang af forskningen i dyrevelfærd ved hold af mink til pelsproduktion.

Rådet takker Steen Henrik Møller, Jens Malmkvist, Tage Pedersen, Sander Jacobsen, Knud Vest, Lisbeth Skovmand Høgh, Lena Lidfors og Lotta Berg for bemærkninger til tidligere udkast til de faktuelle dele af udtalelsen.

Litteratur

¹ Udtalelse om pelsdyrproduktion (2003)

<https://detdyreetiskeraad.dk/udtalelser/udtalelse/pub/vis/publication/udtalelse-om-pelsdyrproduktion-2003/>

² Høringssvar til høring om bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om beskyttelse af pelsdyr – nyt krav om hylder og rør til mink (2013)

<https://detdyreetiskeraad.dk/udtalelser/udtalelse/pub/vis/publication/hoeringssvar-om-pelsdyr-2013/>

³ Høringssvar til høring over analyse udført af Arbejdsgruppen vedr. gruppeindhusning af mink (2015)

<https://detdyreetiskeraad.dk/udtalelser/udtalelse/pub/vis/publication/hoeringssvar-om-mink-2015/>

⁴ Høringssvar til høring over L 77 Forslag til lov om aflivning af og midlertidigt forbud mod hold af mink (2020)

<https://detdyreetiskeraad.dk/udtalelser/udtalelse/pub/vis/publication/hoeringssvar-om-mink-2020/>

⁵ Udtalelse om bindestalde til malkekvæg (2019)

<https://detdyreetiskeraad.dk/udtalelser/udtalelse/pub/vis/publication/udtalelse-om-bindestalde-til-malkekvaeg-2019/>

⁶ Udtalelse vedrørende hold af fjerkræ til produktion af æg og kød (2014)

<https://detdyreetiskeraad.dk/udtalelser/udtalelse/pub/vis/publication/udtalelse-vedroerende-hold-af-fjerkrae-til-produktion-af-aeg-og-koed-2014/>

⁷ Bekendtgørelse om beskyttelse af pelsdyr BEK nr. 1553 af 11/12/2015

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2015/1553>

⁸ Lov om aflivning af og midlertidigt forbud mod hold af mink LOV nr. 2185 af 29/12/2020

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/2185>

~~Ændret ved LOV nr. 784 af 04/05/2021, nu LBK nr. 1211 af 07/06/2021~~

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1211>

⁹ EFSA (European Food Safety Authority): Monitoring of SARS-CoV-2 infection in mustelids. EFSA Journal 2021;19(3):6459, doi: 10.2903/j.efsa.2021.6459

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2021.6459>

¹⁰ Møller SH, Hansen SW, Malmkvist J (2011): Velfærd hos mink. Notat vedrørende den generelle velfærd i dansk minkproduktion, samt status i forbindelse med gruppeindhusning og andre management- og miljøforhold. Intern rapport nr. 104, April.

https://dcapub.au.dk/djfpublikation/ir_104_55716_internet.pdf

¹¹ Henriksen B, Møller SH, Malmkvist J. (2021): Minkvelfærd i Danmark og Europa vurderet på basis af Welfur-Mink. Rådgivningsrapport fra DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug, Aarhus Universitet

https://dcapub.au.dk/djfpublikation/djfpdf/DCA_rapport_nr188.pdf

¹² Berg, L, De Koning, D-J, Fall, N, Hansson, H, Herlin, A, E, Hultgren, J, Jacobson, M, Keeling, L, Kolstrup, C, J, Lidfors, L, Lindkvist, H, Malmkvist, J, Peura, J, Sandberg, E, Steen, M, Wall, H (2020). Minkhållning i Sverige. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet. Rapport fra SLUs vetenskapliga råd för djurskydd.

https://pub.epsilon.slu.se/16913/7/berg_c_et_al_200422.pdf

¹³ Dyreetik, dyrevelfærd og Det Dyreetiske Råd (2019)

<https://detdyreetiskeraad.dk/udtalelser/udtalelse/pub/vis/publication/dyreetik-dyrevelfaerd-og-det-dyreetiske-raad-2019/>